

Eerste ervaringen gezondheidsplanner positief

Martien Bokma, PV

De eerste **testfase** van de gezondheidsplanner varkens (pre-test) is met een goed vooruitzicht afgesloten. De deelnemende varkenshouders en begeleiders hebben zich positief uitgelaten over het effect van de gezondheidsplanner op het gezondheidsmanagement en de bedrijfsresultaten.

De gezondheidsplanner varkens wordt binnen het Programma "Diergezondheid in Beweging" (van overheid en bedrijfsleven) ontwikkeld door een werkgroep van Praktijkonderzoek Varkenshouderij, Gezondheidsdienst voor Dieren en Agrarisch Tele-matica Centrum, in samenwerking met varkenshouders (LTO), dierenartsen, bedrijfsbegeleiders van de Landbouwvoorlichting en Hendrix' voeders, de Faculteit voor Diergeneeskunde en het Nederlands Varkensstamboek. In de afgelopen vijf maanden is een prototype van de gezondheidsplanner uitgetest op zes varkensbedrijven.

Wat is de gezondheidsplanner?

De gezondheidsplanner hanteert een systematische aanpak, waarbij alle op het bedrijf aanwezige informatie planmatig wordt geanalyseerd en met elkaar in verband wordt gebracht (zie Katern). Door regelmatig de gezondheidskengetallen en productiekenngetallen van het bedrijf te evalueren, worden sluimerende problemen vroegtijdig opgespoord en kan de schade beperkt blijven (deel I van de planner). Bij acute problemen in de stal kan de symptomenkaart, die onderdeel uitmaakt van de planner, de varkenshouder helpen bij het sneller herkennen van bepaalde aandoeningen. Zowel bij acute als bij sluimerende problemen biedt de gezondheidsplanner een systematiek om de zwakke punten in de preventie zichtbaar te maken (deel II) en eventueel specifieke aandoeningen diepgaander te analyseren en aan te pakken (deel III). De onderdelen van de gezondheidsplanner worden eenmaal per vier weken (gezondheidskengetallen), eenmaal per kwartaal (productiekenngetallen e.a.) of eenmaal per jaar (risicofactoren) doorlopen.

Gebruikerservaringen

De in de pre-test opgedane ervaringen van varkenshouders en begeleiders geven aan dat de gezondheidsplanner inhoudelijk gezien perspectieven biedt. De sterk systematische aanpak van het gezondheidsmanagement leidt ertoe dat geen zaken over het hoofd worden gezien. Op één bedrijf met problemen op het gebied van weerstand van de biggen en hoest onder biggen en vleesvarkens zijn tijdens de pre-testfase duidelijk verbeteringen aangebracht via het opvoeren van de melkproductie van de zeugen en verbeteringen in ventilatie. Op een goed draaiend pre-testbedrijf zonder specifieke problemen bleek, via het gericht turven van waargenomen symptomen met behulp van de "symptomenkaart" van de gezondheidsplanner, dat er toch te veel hoest in de stal werd waargenomen. Aan de hand daarvan raakte de ondernemer er van overtuigd dat een nader Wimaatsonderzoek zinvol was. Ook bleek bij analyse van de behandel-schema's dat op het bedrijf niet werd ontwormd. Om de ondernemer zicht te geven op het belang van ontwormen voor zijn bedrijf is geadviseerd proefslachtin-gen op aanwezigheid van wormen te laten uitvoeren. Tijdens de pre-test bleek ook dat de dierenarts en de andere bedrijfsbegeleider(s) met de gezondheidsplanner een duidelijke structuur in handen krijgen om gezamenlijke analyses uit te voeren en hun adviezen geïntegreerd en in samenspraak met de boer aan te bieden. Dit werd door de deelnemers en begeleiders als een duidelijke meerwaarde gezien. Voor een goed gebruik van de gezondheidsplanner als hulpmiddel voor het gezondheidsmanagement is, zeker in de proeffase, maar ook bij de latere praktijkintroductie, een goede samenwerking

Katern: gezondheidsplanner

Deel I: Analyse van de algemene gezondheidssituatie

con tinu (varkenshouder)

- registratie van behandelingen en uitval op stalkaarten (via IKB, planner of MIS)

1 x per 4 weken tijdens bedrijfsbezoek

- inventarisatie mening varkenshouder over gezondheidssituatie + symptomenregistratie in de stal
- berekening en analyse van gezondheidskengetallen (% uitval, % behandeld met reden) uit de gezondheidsregistratie van de varkenshouder;

1 x per kwartaal tijdens bedrijfsbezoek

- analyse van de productieresultaten, kosten gezondheidszorg, slachtlijn- en sectiebevindingen aan de hand van (eigen) streefwaarden en algemene referenties;

incidenteel

- indien nodig analyse van het voer-/waterverbruik

Deel II: Analyse van algemene bedrijfsrisicofactoren

1 x per jaar

- doorlopen van de checklist met risicofactoren op het gebied van bedrijfshygiëne, stalklimaat, hokuitvoering, vaccinatieschema's en voeding;

1 x per jaar + incidenteel

- keuze van aanvullende preventieve maatregelen en vastleggen ervan in het productie-draaiboek (bevat een curatief en preventief behandelplan, een klimaatplan, een hygiëneplan en een voedingsplan)

Deel III: Nadere analyse van specifieke aandoeningen

incidenteel

- diepgaandere analyse van op het bedrijf waargenomen aandoeningen, inclusief analyse van de voor deze ziekte specifieke risicofactoren en economische afwegingen. Op dit moment is deel III uitgewerkt voor luchtwegaandoeningen en maagdarfstoomissen.

De voor de analyses benodigde informatie wordt voorafgaand aan het bedrijfsbezoek door de varkenshouder verzameld en eventueel vooraf toegestuurd aan de dierenarts/bedrijfsvoorlichter.

tussen varkenshouder, dierenarts en bedrijfsvoorlichter(s) onontbeerlijk.

De vormgeving en de omvang van de gezondheidsplanner verdienen nog de nodige aandacht. De planner moet beknopter, compacter, overzichtelijker en flexibeler ingevuld kunnen worden voor het individuele bedrijf. De tijdens de pre-test gegeven suggesties voor verbetering zullen hiervoor worden gebruikt. De benodigde tijd voor het doorlopen van de planner-onderdelen, tijdens de pre-test beoordeeld als (vrij) veel maar wel redelijk in verhouding tot de meetwaarde, zal hierdoor afnemen.

Het registratie-onderdeel van de gezondheidsplanner zal uiteindelijk één groot systeem moeten worden, geïntegreerd met al bestaande registratiesystemen als IKB, managementsystemen et cetera. Het ontwikkelen van een op onderdelen geautomatiseerde versie van de gezondheidsplanner zal noodzakelijk zijn voor een grootschalige introductie in de praktijk.

De meeste deelnemers en begeleiders hebben een vrij hoge verwachting van het effect van de gezondheidsplanner op de kwaliteit van de bedrijfsbegeleiding, het gezondheidsmanagement op het bedrijf en het bedrijfsresultaat (zie tabel I).

Inmiddels is de op grond van de pre-test nieuw vormgegeven gezondheidsplanner klaar. De volgende stap is een grote praktijkproef (60 bedrijven) om de planner verder uit te testen en na te gaan of de positieve verwachtingen uit de pre-test worden bevestigd. De start van de praktijkproef is in verband met de varkenspestsituatie verschoven van juli '97 naar januari '98.

Waarom de gezondheidsplanner?

In eerste instantie zal rendementsverbetering de belangrijkste drijfveer zijn voor gebruik van de gezondheidsplanner op de bedrijven. De eerste indruk is dat dit lukt. De praktijkproef zal dit moeten bevestigen. Er zijn ook andere mogelijkheden om de gezondheidsplanner te zijner tijd tot meetwaarde te brengen. De ondernemer kan bijvoorbeeld via de gezondheidsplanner aan (potentiële) afnemers duidelijk maken dat het bedrijf een zorgvuldig gezondheidsmanagement voert, met het accent op preventie. Naar de toekomst toe zal dit geven van inzicht in de bedrijfsvoering steeds belangrijker worden. ■

Tabel I: Door deelnemers verwacht effect bij voortzetting van gebruik van de gezondheidsplanner

	geen waarde	weinig waaarde	neutraal	belangrijk	zeer belangrijk
Varkenshouders (n=4)					
Verwacht effect op:					
- gezondheidsmanagement boer					
- bedrijfsresultaat					
Bedrijfsbegeleiders (n=6)					
Verwacht effect op:					
- kwaliteit bedrijfsbegeleiding			2	3	1
- gezondheidsmanagement boer			2	4	
- bedrijfsresultaat			1	5	